

Prínos Tibora Sedlického k rozvoju zborového spevu na Slovensku

MARIANNA KOLOŠTOVÁ

Summary

The article reflects the personality and choral work of doc. PhDr. Tibor Sedlický, CSc., the representative of "true" tradition of music education teaching and choir singing in Slovakia. Attention is drawn to the diversity and proportional balance of his pedagogical, conductorial, conceptual, artistic and publishing work focused primarily on choral-singing activities. It evaluates his contribution to the development of choral art in Slovakia.

Tibor Sedlický patril v oblasti hudobno-pedagogických aktivít a zborového spevu ku „kľúčovým“ osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry. Túto skutočnosť dokumentuje bohatý profil jeho celoživotnej činnosti. K pedagogickej dimenzii jeho profilu patrila pozícia byť jedným z „režisérov“ hudobnej výchovy na Slovensku, čoho neprehliadnuteľným dôkazom je jeho rozsiahle publikačné dielo orientované na hudobnú pedagogiku a zborový spev.

Tibor Sedlický sa narodil 2. apríla 1924 v Poltári, okres Lučenec. Po ukončení ľudovej školy v Poltári a meštianskej školy v Kokave nad Rimavicou bolo želaním otca mať zo syna obchodníka. Tvrdohlavosť, pevná vôľa a snaha ísť vždy za svojím cieľom usmernila jeho kroky na učiteľský ústav do Banskej Bystrice (1939–1943), kde ho profilujúce hudobné disciplíny (spev, hra na husliach, klavíri a organe) nadchli natoľko, že hudba sa stala pre neho hodnotou, energetickým potenciálom a zmyslotočným motívom. Po jeho skončení pôsobil ako riaditeľ Ev. a. v. ľudovej jednotriednej slovenskej školy v Poprade (1943–1945) a súčasne vykonával funkciu organistu na viacerých miestach (Poprad, Veľká, Tatry, Svit, Kvetnica, Spišská Sobota, Stráže). Po skončení vojenčiny (1947) nastúpil ako učiteľ meštianskej školy vo svojom rodisku v Poltári. Po prijatí do SL'UK-u (1949) sa

rozhodol zmeniť svoju profesiu a dať sa na dráhu profesionálneho zborového speváka. Usilovne študoval dejiny, teóriu, harmóniu a intenzívne cvičil na husliach. Jeho pobyt v SL'UK-netrval dlho (1950), hoci sa jeho umelecké ambície maximálne naplnili: práca v profesionálnom telese s profesionálnymi dirigentmi, individuálny hlasový výcvik, koncerty, zájazdy, spoznávanie významných osobností slovenského kultúrneho života. Absenciu umeleckých kontaktov sa

snažil čiastočne vykompenzovať vstupom do SZSU (1951) a ako potvrdili ďalšie roky, bol to „bezosporu najzávažnejší krok a rozhodnutie v mojom živote“. A tu mu práve podal pomocnú ruku dirigent SZSU Juraj Haluzický. V tom čase totiž prebiehali na Slovensku pred osobitnou skúšobnou komisiou štátne skúšky z dirigovania. Popri iných členoch presvedčil Haluzický „aj mňa, že na to mám“. Úspešné vykonanie tejto skúšky ho oprávňovalo pokračovať v štúdiu v 3. ročníku Vysokej školy pedagogickej v Bratislave, kde ho profesionálne formovali Eugen Suchoň, Viliam Fedor a Ladislav Leng. Na tejto škole od roku 1955 študoval a súčasne – od roku 1957 na odporúčanie vtedajšieho Povereníctva školstva – aj vyučoval hudobnú výchovu na novozriadenom pokusnom Pedagogickom inštitúte v Martine. V tom čase sa plne venoval svojim vyučovacím povinnostiam. V Martine pôsobil do roku 1965, kedy bol – v rámci fúzie pedagogických inštitútov – priradený na Pedagogickú fakultu do Banskej Bystrice, kde pôsobil ako interný pracovník až do roku 1989. Po dvojročnej zdravotnej prestávke pôsobil na Katedre hudobnej a estetickú výchovy FHV UMB v Banskej Bystrici na čiastočný úväzok (1993). Po odchode do dôchodku (1995) externe vyučoval na Konzervatóriu Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici a naďalej aktívne spolupracoval s Katedrou hudobnej výchovy PF UMB a s Katedrou hudby FHV UMB. Svoje pedagogické a umelecké pôsobenie definitívne ukončil v roku 1999 a odvtedy sa venoval už len publikačnej činnosti.

Tibor Sedlický zomrel 27. júla 2004 v Banskej Bystrici a je pochovaný na evanjelickom a. v. cintoríne v Radvani. Za jeho celoživotnú prácu mu bola v roku úmrtia udelená Strieborná medaila Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – In memoriam.

Pedagogická, prednášková a inštruktážna činnosť

Pedagogická a prednášková činnosť Tibora Sedlického je do určitej miery raritou, pretože vo svojej pedagogickej činnosti

„preskočil“ strednú školu a z učiteľa národnej školy sa doslova zo dňa na deň (zo 17. na 18. novembra 1957) stal vysokoškolským učiteľom. Spočiatku vyučoval hudobnú výchovu ako jednotnú disciplínu (s viacerými zložkami) a husle, od roku 1962 sa špecializoval na intonáciu, zborový spev a riadenie zboru, neskôr (už v Banskej Bystrici) aj na hudobnú pedagogiku, pričom naďalej vyučoval hru na husliach. Jeho profilujúci disciplínami sa však trvale stali hudobná pedagogika a jej história, zborový spev a riadenie zboru, ktorým venoval najväčší priestor aj vo svojej prednáškovej činnosti, ktorú môžeme rozčleniť do dvoch oblastí: hudobnopedagogickej a zborovospievackej. Nás v uvedenom kontexte bude zaujímať druhá línia pohľadu na činnosť docenta Sedlického.

V oblasti zborovo-spevackej absolvoval množstvo prednášok a školení pre učiteľov ZŠ. Viacero prednášok venoval speváckym zborom (SZSU, Hronu), zborovej tvorbe slovenských hudobných skladateľov. Ako dlhoročný pedagóg disciplíny zborový spev a riadenie zboru podrobil detailnej analýze prípravu študentov Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici, ktorú následne prezentoval v hlavnom referáte na medzinárodnej konferencii Cantus Choralis Slovaca 1994. Mnohé jeho prednášky sa stali podnetom k rôznym diskusiám a výmenám názorov (i na stránkach tlače) a zo strany odborníkov neraz viedli k pozitívnym záverom. Ťažiskom jeho prednáškovej a inštruktážnej činnosti však bola jeho priama zaangažovanosť na dlhodobjších (2–10 dňových) dirigentských školeniach, ktorých absolvoval celkom 47 a nemenej bolo aj priamych inštruktáží pri rôznych typoch speváckych zborov.

Koncepčná a organizačná činnosť

Z najvýznamnejších koncepčných aktivít Tibora Sedlického v oblasti zborového spevu je potrebné zaznamenať vypracovanie koncepcie trojstupňového šesťročného diaľkového školenia dirigentov (pre OÚ v Bratislave 1980) a Slávností zborového spevu J. L. Bellu v Liptovskom Mikuláši (1986).

Pre potreby OÚ v Bratislave vypracoval učebné plány a osnovy celoslovenského cyklického diaľkového školenia zbormajstrov. Každý stupeň trval dva roky a jeho frekventanti ho absolvovali skúškou pred osobitnou skúšobnou komisiou z teoreticko-praktických disciplín. Prvý stupeň realizovali osvetové strediská, druhý stupeň zabezpečovali krajské osvetové strediská. Od frekventantov sa vyžadovalo, aby mali vlastný spevácky zbor na minimálne okresnej úrovni. Tretí stupeň spadal pod OÚ v Bratislave a uchádzači sa špecializovali na dirigentov detských speváckych zborov a speváckych zborov dospelých.

Pozoruhodná a detailne prepracovaná bola koncepcia Slávností zborového spevu J. L. Bellu v Liptovskom Mikuláši. Sedlický sa ňou snažil dať priestor na prezentáciu stredne vyspelým speváckym zborom dospelých, tzv. kategórie B. Slávnosti sa mali konať každé tri roky a súťažná prehliadka by bola zameraná na: autorskú súťaž hudobných skladateľov a textárov, autorskú súťaž upravovateľov slovenských ľudových piesní, interpretačnú súťaž skladby J. L. Bellu a na súťaž v interpretácii voľne vybraných skladieb. Koncepcia však nenašla pochopenie na príslušných miestach a zostala dodnes nezrealizovaná.

V oblasti zborového spevu na Slovensku uskutočnil tri výskumy, ktoré dotazníkovou formou mapovali situáciu a problémy zborového spevu na Slovensku a vyústili do dvoch rozsiahlych štúdií (v celkovom počte 208 rkp. strán), uverejňovaných na pokračovanie v časopise Rytmus (1976–1977, 1980). Od roku 1996 prakticky až do svojej smrti získaval korešpondenčnou formou prostredníctvom priamych respondentov informácie o hudobných skladateľoch a ich zborovej tvorbe, o speváckych zboroch a ich dirigentoch, ktoré sa mali stať podkladovým materiálom pre ním pripravované súborné Dejiny zborového spevu na Slovensku (k tejto komplexnej aktivite už bohužiaľ nedošlo). Z funkcií v ZSS (člen vedenia Kruhu zbormajstrov od roku 1984) a v NOC, kde bol najskôr inštruktorom pre zborový spev,

predsedom okresného a krajského poradného zboru pre zborový spev, členom prípravných výborov Festivalu zborového spevu V. F. Bystrého, Akademickej Banskej Bystrice a medzinárodného sympózia Cantus Choralis Slovaca, vyplýval jeho aktívny podiel na všetkých organizačných prácach, ktoré súviseli s úspešným zabezpečením realizácie mnohých koncertov, súťaží, festivalov, prehliadok a školení. Bol všade tam, kde mohol svojimi skúsenosťami a radami prispieť k úspešnému rozvoju zborového spevu na Slovensku.

Umelecká činnosť

Tibor Sedlický bol bytostne spätý s aktívnym spievaním v speváckych zboroch, s ich zakladaním, dirigovaním a umeleckým pôsobením (Poltár, Kremnica, Prochot). Na PI v Martine založil vysokoškolský 3-hlasný miešaný zbor (1959–1964). V roku 1969 bol iniciátorom vzniku Vysokoškolského speváckeho zboru Mladosť pri PF v Banskej Bystrici, s ktorým do roku 1979 – okrem domácich koncertov, prehliadok a súťaží – absolvoval viacero zahraničných koncertných vystúpení. Od roku 1968 bol členom, chórovodcom, hlasovým pedagógom speváckeho zboru Hron v Banskej Bystrici, v rokoch 1981–1989 aj jeho dirigentom a od roku 1991 odborným (umeleckým) poradcom tohto telesa. V rokoch 1995–1996 umelecky viedol tiež Dievčenský spevácky zbor Konzervatória J. L. Bellu v B. Bystrici. Ťažiskom jeho zborovo-speváckej aktivity však bolo účinkovanie v SZSU (člen a opora tenorovej skupiny, chórovod, sólista, hlasový pedagóg, funkcionár a keď bolo treba – i vicedirigent), kde pôsobil vyše 45 rokov a absolvoval s ním mnohé domáce a zahraničné koncertné i súťažné vystúpenia. Stál na festivalových pódioch v Llangollene, Gorízii, Talline, Göteborgu, Paríži, Kodani, Barcelone, Kyjeve, Petrohrade a ďalších mestách. V tejto súvislosti treba spomenúť aj jeho aktívnu činnosť v medzinárodných porotách (3×), ale i v celoslovenských, krajských a okresných súťažiach (cca 90×), ako aj jeho účasť na rôznych súťažných

festivaloch a slávnostiach zborového spevu (Pardubice, Jihlava, Olomouc, Bratislava, Trnava, B. Bystrica, Vranov n. Topľou a i.), ktoré sa stali ozajstnou „školou“ jeho umelecko-pedagogického rastu. Práve dlhoročné účinkovanie v uvedených speváckych zboroch, v porotách a na množstve zborovo-speváckych podujatí bolo mocným impulzom k jeho bohatej publicistickej aktivite v tejto oblasti.

Prehľad publikačnej činnosti v oblasti zborovo-speváckej

K dominancii Sedlického aktivít v tejto oblasti zaraďujeme dve historické monografie – *Spevácky zbor slovenských učiteľov* (1963), *Spevácky zbor Hron* (1999), 16 štúdií, biografické slovníky *K dejinám zborového spevu na Slovensku 1–6*, dve príručky – *Hudobná pedagogika pre dirigentov speváckych zborov* a *Hudobná psychológia pre dirigentov speváckych zborov*, 126 odborných článkov, ktoré pokrývajú široký diapazón vývoja detského zborového spevu na Slovensku, prípravy a vzdelávania učiteľov – zborníkov, vývojových tendencií v dramaturgii a interpretácii detských speváckych zborov, tradície a všestrannej analýzy zborového spevu, ako aj najvýraznejšie dirigentské aktivity osobností a ich vzťah k umeleckým telesám a vokálnej tvorbe slovenských skladateľov.

Z ďalších aktivít je potrebné zaznamenať spracovanie 47 hesiel do Encyklopédie Slovenska pre Encyklopedický ústav SAV v Bratislave, do Pedagogickej encyklopédie Slovenska prispel 34 heslami z hudobnej pedagogiky a zborového spevu, do Slovenského biografického slovníka 13 heslami nežijúcich osobností.

Záver

Pri zhodnotení prínosu Tibora Sedlického k rozvoju zborového spevu na Slovensku chcem akcentovať hľadisko zovšeobecnenia a interpretovať jeho celkový význam. Rôznorodosť a proporčná vyváženosť pedagogickej, zborníkovskej, organizačnej, koncepcnej, publikačnej a umeleckej čin-

nosti sa prejavila v mnohých oblastiach jeho aktívneho pôsobenia a nadobudla charakter formotvorného elementu ovplyvňujúceho vtedajšiu podobu a úroveň hudobnej pedagogiky na Slovensku.

K rozvoju a skvalitneniu zborového spevu na Slovensku prispieval nielen ako aktívny zborový dirigent, ale aj ako teoretik a metodik zborového spevu a dirigovania. Ako zborový dirigent sa už od začiatku svojej učiteľskej praxe podieľal na zakladaní a svedomitom vedení rôznych typov speváckych zborov na všetkých stupňoch škôl. Jeho umelecké ambície v tejto oblasti vychádzali z túžby a entuziazmu podieľať sa na rozvíjaní hudobnosti národa tým najprogresívnejším spôsobom – vzbudzovaním lásky k zborovému umeniu a k jeho hodnotám. Ako teoretik a metodik v oblasti zborového spevu a dirigovania sa výrazne angažoval svojou monografiou o SZSU, v ktorej exaktne poňal a spracoval profil a históriu tohto jedinečného vokálneho telesa, ako prvý na Slovensku aplikoval hudobnú pedagogiku a hudobnú psychológiu na prácu zborového dirigenta. Oceňujem jeho vklad k analýze stavu zborového spevu na Slovensku v 70. a 80. rokoch minulého storočia. Hodnotu týchto štúdií ocenia až budúci historici zborového diania na Slovensku.

Napriek zložitej situácii v zborovom speve na Slovensku sa podarilo realizovať niektoré z užitočných návrhov Tibora Sedlického;

- vytvoriť osobitnú súťaž pre školské a mimoškolské spevácke zbory,
- zaviesť zborové dirigovanie ako samostatnú disciplínu na konzervatóriá,
- uskutočniť trojstupňové šesťročné diaľkové cyklické školenie dirigentov – zborníkov (po sľubnom rozbehu však zaniklo),
- realizovať ideu Festivalu V. Feguša-Bystreho v Banskej Bystrici a analogicky Vranovských zborových dní vo Vranove nad Topľou.

Tibor Sedlický sa neúnavne snažil pozitívne ovplyvňovať vývoj zborového spevu na Slovensku, a to nielen predkladaním návrhov na riešenie koncepčných problémov, ale

aj upozorňovaním na nedostatky (poukazovaním na nedoriešené a nevyriešené problémy), vyzdvihovaním kladov (čoho dôkazom je jeho rozsiahla publikačná činnosť). Pokiaľ prvé štúdie a prednášky boli venované širokému spektru hudobnopedagogických problémov, postupne sa ťažisko jeho zásluhnej činnosti presunulo výlučne do oblasti zborového spevu a až do konca života sa natrvalo venoval uvedenej tematike. Ním pripravované a postupne publikované časti *K dejinám zborového spevu na Slovensku* ho predurčovali k autorskému primátu nielen dejín hudobnej výchovy (Gregor, V.-Sedlický, T. Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku. Supraphon, 1973, 1990), ale i dejín zborového spevu na Slovensku. (Škoda, že táto jeho ambícia zostala nenaplnená).

Všestranné publikačné a umelecké aktivity vytvorili vzácnu symbiózu aj v jeho pedagogickom pôsobení. Počas 40-ročnej učiteľskej praxe na vysokej škole vychoval stovky učiteľov hudobnej výchovy, z ktorých dnes mnohí úspešne vedú, resp. viedli detské, mládežnícke a vysokoškolské spevácke zbory: Milan Pazúrik, Ján Leporis (†), Ivan Piliš, Elena Sztankayová, Mária Lauková, Katarína Pribojová, Marianna Kološtová i. „...*Je radostné* v poohliadnutí za sebou konštatovať také početné aktíva svojej umeleckej a vedeckej práce, aké vykazuje *Tibor Sedlický. Možno to vytvoriť len v náročnosti na seba, v zodpovednom prístupe a dôslednosti v práci a vo veľkej láske k svojmu povolaniu, čo všetko je vzácnou súčasťou osobnosti Tibora Sedlického.*“ (Michalová, 1984).

Literatúra

1. Autentické rozhovory autorky príspevku s doc. PhDr. Tiborom Sedlickým, CSc.
2. KOLOŠTOVÁ, M. *Výrazné osobnosti slovenskej hudobnej pedagogiky Viliam Fedor a Tibor Sedlický*. Banská Bystrica: Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0723-5.
3. MICHALOVÁ, E. Musica viva. In *Smer, ročník XXXVI., č. 81, s. 4, (zo 4. 4. 1984)*

Résumé:

Príspevok reflektuje osobnosť a zborovú činnosť doc. PhDr. Tibora Sedlického, CSc., reprezentanta „pevnej“ tradície vyučovania hudobnej výchovy a zborového spevu na Slovensku. Pozornosť venuje rôznorodosti a proporčnej vyváženosti jeho pedagogickej, zbormajstrovskej, koncepcnej, umeleckej a publikačnej činnosti prioritne zacielenej do oblasti zborovo-speváckych aktivít. Hodnotí jeho prínos k rozvoju zborového umenia na Slovensku.

Kľúčové slová: osobnosť, zborový spev, činnosť pedagogická, zbormajstrovská, koncepcná, umelecká, publikačná.

Keywords: personality, choir singing, work: pedagogical, conductorial, conceptual, artistic, publishing.

PaedDr. Marianna Kološtová, Ph.D., je odbornou asistentkou na Katedre hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Doktorandské štúdium v odbore hudební teórie a pedagogika absolvovala na Pedagogickej fakulte Ostravskej univerzity v Ostrave. Vo svojej vedecko-publikačnej činnosti sa dlhodobo orientuje na problematiku dejín hudobnej výchovy a hudobného vzdelávania na Slovensku, osobností slovenskej hudobnej pedagogiky v regionálnom i nadregionálnom kontexte. V uvedenej súvislosti publikovala dve monografie Štefan Kantor (2006), *Výrazné osobnosti slovenskej hudobnej pedagogiky Viliam Fedor a Tibor Sedlický* (2015).

mariana.kolostova@umb.sk